

The ICRC and the changing humanitarian landscape

کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ و تحول در دورنمای اقدامات بشردوستانه^۱

بان کی‌مون، دبیر کل سازمان ملل متحد

بان کی‌مون هشتمین دبیر کل سازمان ملل متحد است. وی مدرک کارشناسی خود را در رشته‌ی روابط بین‌الملل از دانشگاه ملی سئول دریافت نمود، و سپس موفق به اخذ مدرک کارشناسی ارشد در رشته‌ی مدیریت عمومی از دانشگاه هاروارد گردید. پیش از انتخاب به عنوان دبیرکل سازمان ملل متحد، آقای بان به عنوان «وزیر تجارت و امور خارجه» در کشور متبوع خود مشغول به خدمت بود. فعالیت سی‌وهفت‌ساله‌ی وی در وزارتخانه‌ی مذکور، از جمله شامل انجام مأموریت‌هایی در دهلی‌نو و واشنگتن دی‌سی و وین بوده؛ و علاوه بر آن ایشان در مقام‌های مختلفی از قبیل مشاور رئیس‌جمهور در امور سیاست خارجی، مشاور عالی رئیس‌جمهور در امور امنیت ملی، معاون وزیر در امور برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری، و مدیرکل امور آمریکا نیز ایفای مسؤولیت کرده است. آقای بان در یکم ژانویه‌ی 2007 فعالیت خود را [به عنوان دبیرکل سازمان ملل متحد] آغاز نمود. وی مجدداً در ژوئن 2011 به اتفاق آراء توسط مجمع عمومی انتخاب شد، و تا دسامبر 2016 در این سمت فعالیت خواهد کرد.

ما در سازمان ملل متحد بیشترین احترام را برای فعالیتهای کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ قائل هستیم. زندگی شخصی من اگر چه مستقیماً ارتباطی با کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ نداشته، اما به نحو قابل توجهی از روح حاکم بر [فعالیت‌های] صلیب سرخ تأثیر پذیرفته است. من در جمهوری کره بزرگ شدم که در جنگ آسیب زیادی دیده بود، و در خلال این دوران از کمک‌های نجات‌بخش بین‌المللی نیروهای "آبی پوش" ملل متحد، و زنان و مردانی که تحت نماد مشهور و قرمز رنگ نهضت صلیب سرخ فعالیت می‌کردند، بهره‌مند شدم. مخارج نخستین سفر خارجی من به عنوان یک دانش‌آموز دبیرستانی، توسط صلیب سرخ تأمین می‌شد و این سفر باعث شد که دیدگاه‌های من درباره‌ی جهان و جایگاهی که در آن دارم متحول گردد. من به شدت تحت تأثیر تعابیر همبستگی جهانی قرار گرفتم، و نهایتاً تصمیم گرفتم که فعالیت حرفه‌ای خود را در حوزه‌ی خدمات عمومی بین‌المللی دنبال کنم.

امروز کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در یکصد و پنجاهمین سالگرد فعالیت خود، نه تنها به واسطه‌ی این فعالیت دیرپا و طولانی، بلکه به دلیل موارد متعدد دیگر نیز شایان تحسین و توجه است.

نخستین مورد، قابلیت کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در اعزام فوری و حضور در مخاصمات مسلحانه و وضعیت‌های خشونت‌آمیز در سراسر جهان است. این موضوع از جمله شامل استقرار در مناطق بعضاً دورافتاده‌ای است که حضور در آنها برای سازمان ملل متحد و سایر نیروهای بشردوستانه ممکن نبوده، و گاهی این کمیته تنها روزنه‌ی امید برای نجات مردمی است که نیازمند حمایت و یاری هستند.

دومین مورد، گستره‌ی فعالیت‌هایی است که کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ به عهده می‌گیرد؛ که در مرکز ثقل همه‌ی این فعالیت‌ها یک مفهوم اساسی قرار دارد، مبنی بر این که حمایت و امدادسانی دو روی یک سکه هستند. بعضی [از این فعالیت‌ها] مختص کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ هستند، که از این میان به طور ویژه می‌توان به نقش تعریف‌شده‌ی کمیته در ارتقاء و حمایت از حقوق بشردوستانه‌ی بین‌المللی اشاره کرد. برخی دیگر [از فعالیت‌های کمیته‌ی صلیب سرخ] مکمل فعالیت‌هایی هستند که توسط خانواده‌ی سازمان ملل متحد، و آژانس‌های بشردوستانه و حقوق بشری و توسعه‌ای آن سازمان انجام می‌شوند. این فعالیت‌ها شامل حمایت از غیرنظامیان؛ ملاقات با زندانیان؛ گردآوری اعضای خانواده‌ها به دور هم؛ تضمین دسترسی به مراقبت‌های پزشکی، آب، غذا و اثاث اولیه‌ی زندگی؛ و اجرای برنامه‌های مرتبط با تولید پایدار و مداوم غذا و ایده‌های ابتکاری در اقتصاد خرد می‌باشند.

سومین مورد، تخصص‌گرایی و توجهی است که کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ نسبت به نیروهای تحت امر خود دارد؛ که این موضوع به نیروهای فعال در جوامع صلیب سرخ و هلال احمر در سطح ملی نیز تسری می‌یابد. در نهایت تأسف باید گفت که کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ از خشونت روزافزونی که دامنگیر فعالان

اقدامات بشردوستانه می‌شود، مصون نبوده، و بسیاری از همکاران دلیر و فداکار کمیته جان خود را در حین امداد رسانی به دیگران از دست داده‌اند.

چهارمین مورد، تعهد همیشگی کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ نسبت به اصول و ضوابط حاکم بر اقدامات بشردوستانه است – اقدامات بشردوستانه‌ای که بدون جانبداری، مستقل، و بی‌طرفانه انجام می‌گیرد: بدون جانبداری، بدین ترتیب که برقراری و حفظ گفتگو میان طرف‌های درگیر در مخاصمه را دنبال می‌کند، اما همزمان نسبت به نقض حقوق بین‌الملل بشردوستانه بی‌تفاوت نیست؛ مستقل، از این حیث که فارغ از هرگونه جهت‌گیری سیاسی یا نظامی عمل می‌کند؛ و بی‌طرفانه، بدین معنا که خدمات کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ بدون هرگونه تبعیض از حیث نژاد، خاستگاه، جنسیت، مذهب و غیره، به همه‌ی مردم ارائه می‌شود و تنها عامل مؤثر در اولویت‌بندی افراد، نیاز بیشتر آن‌ها [به خدمات امداد بشردوستانه] است. اگر با هر یک از نیروهای کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ صحبت کنید، سخن واحدی به شما خواهند گفت: موفقیت کمیته در دسترسی به مردم و پذیرفته‌شدن آن توسط طرف‌های دولتی و غیردولتی درگیر در نبردهای مسلحانه، مدیون رعایت اصول و ضوابط اقدامات بشردوستانه بوده است. بدون پذیرش [از سوی طرف‌های متخاصم]، نیروهای امداد بشردوستانه نمی‌توانند [به قربانیان و اشخاص نیازمند حمایت] دسترسی داشته باشند. با عدم دسترسی، توانایی آن‌ها برای کمک‌رسانی به اشخاص نیازمند، اگر کلاً زائل نشود، شدیداً محدود خواهد شد.

دلیل پنجمی که ما را به ستایش از کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ وا می‌دارد، قابلیت سازگاری و انطباق آن [در شرایط گوناگون] است. این پویایی در آینده بسیار مفید خواهد بود؛ چرا که تحول در ماهیت منازعات و مخاصمات، و تحول در سیستم واکنش‌های بشردوستانه، ما را با چالش‌های جدیدی مواجه خواهد کرد.

یکی از مشخصات بسیاری از مخاصمات در دوران معاصر، عدم رعایت حقوق بشردوستانه‌ی بین‌المللی از سوی طرف‌های درگیر است. فائق آمدن بر نقض فاحش مقررات حقوقی، با توجه به توسعه و تنوع روزافزون گروه‌های مسلح غیردولتی و طبع نامتقارن مخاصمات، بسیار دشوارتر از قبل گردیده است. این مسأله عمیقاً غیرنظامیان را تحت تأثیر قرار داده؛ چرا که برخی از گروه‌های مسلح تلاش می‌کنند تا با حمله به غیرنظامیان و استفاده از آنان به عنوان سپری برای محافظت از اهداف جنگی، ضعف نظامی خود را جبران کنند. مخاطرات پیش روی غیرنظامیان زمانی افزایش می‌یابد که طرف برتر در قوای نظامی نیز، هنگامی که در تشخیص موقعیت نیروهای دشمن با مشکل مواجه می‌شود، به ابزارهای نظامی و روش‌هایی متوسل می‌شود که ناقض اصول تفکیک و تناسب هستند، و مجدداً آسیب این روش‌ها و ابزارها متوجه غیرنظامیان است.

بسیار مهم و حیاتی است که نیروهای کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ علی‌رغم این وضعیت ناگوار، به تماس خود با طرف‌های درگیر در مخاصمه ادامه می‌دهند. فراتر از این، کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ از

طریق برقراری ارتباط و مباحثه با دولت‌ها و سایر بازیگران مربوطه، نقش بسیار مهمی در ایجاد درک کامل و تفسیر درست از قواعد حقوقی ایفا می‌کند. با توجه به نیاز به بحث و تحلیل شفاف و فراگیر راجع به مسائل نوظهوری از قبیل [کاربرد] سلاح‌های انفجاری در مناطق پرجمعیت و رشد فن‌آوری‌های نوین تسلیحاتی، اهمیت این اقدامات کمیته بیش از پیش آشکار می‌گردد.

همانگونه که ماهیت مخاصمات مسلحانه به طرز چشمگیری در طول حیات 150 ساله‌ی کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ متحول شده، ماهیت بازیگرانی هم که در زمینه‌ی فوریت‌های ناشی از جنگ فعال هستند، دچار تغییر شده است. با این که کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ قدیمی‌ترین سازمان بشردوستانه‌ی بین‌المللی محسوب می‌شود، اما تنها مورد از این قبیل [سازمان‌ها] نیست. سازمان ملل متحد و سایر سازمان‌های بشردوستانه، شامل تعداد زیادی از سازمان‌های غیردولتی در سطوح ملی و بین‌المللی، نقش مهم و کاملاً آشکاری در واکنش نسبت به فجایع انسانی و ارائه‌ی حمایت و امداد بشردوستانه به عهده دارند.

به نحو روزافزون، بازیگران دیگری از میان نظامیان و بخش خصوصی نیز به این حوزه وارد شده‌اند. این گروه ضمن بهره‌گیری از ظرفیت‌های جدید و مضاعف، بعضاً به روش‌هایی عمل می‌کنند که با رهیافت‌های سنتی متفاوت بوده، و لزوماً همواره از اصول بی‌غرضی و استقلال و بی‌طرفی پیروی نمی‌کنند.

مأموریت‌های حفظ صلح نیز در وضعیت‌های فوری و فوق‌العاده، مهم و نقش‌آفرین بوده‌اند. شورای امنیت مکرراً اجازه‌ی فعالیت نیروهای حافظ صلح را برای حمایت از غیرنظامیان صادر نموده، که در هر مورد شامل ترکیب خاصی از ظرفیت‌های غیرنظامیان، نیروهای نظامی و انتظامی بوده است. در اغلب موارد به نیروهای حافظ صلح مأموریت داده می‌شود که فضای امن لازم را فراهم آورند تا سایرین بتوانند نسبت به ارائه‌ی امداد بشردوستانه اقدام کنند. علاوه بر این، مأموریت‌های حفظ صلح ممکن است اقدامات حمایتی از قبیل حمایت از کودکان و جلوگیری از بروز خشونت‌های جنسی را هم شامل شوند، که مکمل اقدامات سایر فعالان در حوزه‌ی بشردوستانه است. با این که حمایت نیروهای حافظ صلح از غیرنظامیان، بدون تردید خدمتی بسیار ارزنده است، اما بازیگران سنتی در حوزه‌ی بشردوستانه نیز بعضاً به درستی نگران هستند که طرفین متخاصم یا بخش‌هایی از جمعیت غیرنظامی دچار این تصور شوند که اقدامات حمایتی و امدادی آنان، هم‌راستا با اهداف سیاسی عملیات حفظ صلح بوده، و مآلاً امنیت و دسترسی آنان [به جمعیت نیازمند حمایت] محدود گردد. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ مکرراً تأکید نموده که نقش‌های متفاوت بازیگران مختلف درگیر در اقدامات حمایتی باید مورد توجه قرار بگیرد - توصیه‌ای که سازمان ملل متحد نیز آن را در تصمیمات خود برای مأموریت‌های مربوطه لحاظ می‌کند. کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در مناطقی که فعالیت داشته، ارتباطات سازنده‌ای را با مأموریت‌های حفظ صلح برقرار کرده است. نیروهای کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در پایتخت کشورهای که قصد تخصیص نیروی نظامی یا انتظامی در عملیات حفظ صلح دارند، پیش از اعزام این نیروها

به آنان مراجعه نموده، و خدمات آموزشی یا اطلاع‌رسانی لازم را به آنان ارائه می‌کنند. در مقر مرکزی [سازمان ملل متحد و کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ]، یک گفتگوی سازمانی و تماس مستمر مابین کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ با دپارتمان مأموریت‌های حفظ صلح جریان دارد.

من به عنوان بخشی از برنامه‌ی کاری دوره‌ی دوم خدمتم در مقام دبیرکل سازمان ملل متحد، بر تقویت سیستم [حمایت و امداد] بشردوستانه متمرکز خواهم بود، به نحوی که کلیه‌ی مشارکت‌کنندگان در این سیستم بتوانند جهت واکنش مناسب در هنگام وقوع مخاصمات مسلحانه، بحران‌های طبیعی و مصنوعی و سایر فوریت‌ها، راه‌های بهتری پیدا کنند. من مشتاقانه چشم‌انتظار حضور فعال کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ در اجلاس جهانی امور بشردوستانه¹ خواهم بود؛ اجلاسی که تصمیم به برگزاری آن در سال 2015 دارم.

من کمیته‌ی بین‌المللی صلیب سرخ را به دلیل فعالیت صادقانه‌اش به عنوان نگاهبان حقوق بین‌الملل بشردوستانه، و به دلیل حفظ تعهدش نسبت به رعایت اصول و ضوابط اقدام بشردوستانه تحسین می‌کنم. سازمان ملل متحد امیدوار است که همکاری موجود بیش از پیش تقویت شود تا بتوانیم به همه‌ی کسانی که در زمان نیاز شدید برای دریافت امداد و حمایت به ما مراجعه می‌کنند، خدمت کنیم.

¹ World Humanitarian Summit